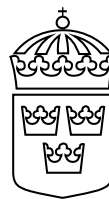

Regeringens skrivelse

2016/17:90

Nordiskt samarbete 2016

Skr.
2016/17:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 16 mars 2017

Stefan Löfven

Ann Linde
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under 2016 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Nordiska ministerrådet.....	4
2.1	Norden och omvärlden	4
2.2	Gränshinderarbetet	7
2.3	Reformarbetet inom Nordiska ministerrådet	8
2.4	Betydelsefulla resultat inom respektive sakområde i Nordiska ministerrådet	8
2.5	Nordiskt samarbete kring EU-frågor	15
3	Det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet	16
4	Nordiskt samarbete inom försvar och krisberedskap	17
4.1	Försvarssamarbete	17
4.2	Samhällets krisberedskap	18
5	Bilateralt samarbete	19
5.1	Finland.....	19
5.2	Norge.....	19
5.3	Danmark	20
5.4	Island	20
5.5	De självstyrande områdena	20
5.6	Öresundssamarbetet	21
5.7	Nordområdessamarbetet.....	21
6	Förberedelser inför ordförandeskap 2018	22
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2017	23

1 Inledning

Det nordiska samarbetets djupa historiska förankring och breda förgrening framstår som unikt i en global jämförelse. Det är ett viktigt komplement till det omfattande samarbete som sker inom EU, FN och andra multilaterala fora.

Folkomröstningen i Storbritannien, presidentvalet i USA och fortsatta säkerhetspolitiska spänningar i vårt närområde satte prägel på 2016. I jämförelse med 2015, som innebar multilaterala framgångar med ett nytt klimatavtal i Paris och beslut om FN:s nya hållbarhetsmål, har året som gått färgats av ökade nationalistiska och protektionistiska strömningar. I ljuset av den utvecklingen är det än viktigare att värna ett starkt, öppet och värdegrundsbaserat nordiskt samarbete.

2016 var även året då Sverige valdes in som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd. Det nordiska samarbetet kring den svenska säkerhetsråds kandidaturen var av stor betydelse och invalet ska därför ses som en nordisk framgång.

De nordiska länderna är små demokratier som är beroende av att folkrätten upprätthålls och stärks. I tider av osäkerhet är det avgörande att Norden står upp för grundläggande värderingar och principer, regionalt såväl som globalt. Därför är det välkommet att Norge under sitt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2017 särskilt lyfter fram Nordens roll i EU och i världen. Ett annan central tematik i det norska ordförandeskapsprogrammet är hållbar social och miljömässig omställning.

Ett huvudspår i det finländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2016 var att skapa ”mer nordisk nytta i EU”. Vattenfrågor, bioekonomi och gränshinder utgjorde andra viktiga prioriteringar.

Under 2016 togs initiativ till ett nordiskt-baltiskt ministermöte om digitalisering som kommer att anordnas i Oslo i april 2017. Integration stod fortsatt högt på agendan och ett nytt treårigt samarbetsprogram för att utbyta konkreta erfarenheter i fråga om integration och flyktingmottagande lanserades.

Sverige förbereder sig nu för att överta ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018. Ambitionen är att bygga vidare på de goda initiativ som tidigare ordförandeskap har tagit och blicka framåt mot nya möjliga samarbetsområden.

I denna skrivelse redogörs inledningsvis för de delar av Nordiska ministerrådets verksamhet som faller under samarbetsministrarna. Därefter följer departementens redogörelser för respektive sakområde. Det nordiska utrikes, försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, som ligger utanför Nordiska ministerrådets mandat, beskrivs kort.

Skrivelsen avslutas med en genomgång av Sveriges bilaterala samarbeten i Norden samt en summering av förberedelserna inför det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018.

2 Nordiska ministerrådet

2.1 Norden och omvärlden

Nordiskt genomförande av Parisavtalet

Det positiva resultatet av FN:s klimatkonferens i Paris har under året följts upp och ett konkret program för nordiskt genomförande av Parisavtalet utarbetats. Programmet löper 2016–2018 och fokuserar på tre områden: nordiska lösningar för klimatvänlig samhällsutveckling, finansiella instrument och andra mekanismer samt klimatförändringar i Arktis.

De nordiska länderna hade under 2016 ett fortsatt nära samarbete under FN:s klimatförhandlingar och anordnade gemensamma bilaterala möten med andra ländergrupper under förhandlingssessionerna.

Under COP22 i Marrakech gav den gemensamma nordiska paviljongen, i Nordiska ministerrådets regi, möjlighet för nordiska aktörer att ställa ut och arrangera möten samt att informera om hur Norden klarat av att kombinera en aktiv klimatpolitik med bibehållen välfärd. Paviljongen var uppskattad och välbesökt.

Nordisk arbetsgrupp för Agenda 2030

I maj 2015 inrättade Nordiska ministerrådet en expertgrupp med representanter från samtliga medlemsländer som gavs i uppgift att ta fram ett förslag på ett nordiskt program för genomförandet av Agenda 2030. Expertgruppen har under 2016 kartlagt nationella insatser på området samt pågående tematiska initiativ och projekt i fackministerråden. En öppen workshop hölls i november 2016 i Helsingfors där drygt 100 aktörer från näringslivet, universitetsvärlden och civilsamhället deltog. Baserat på slutsatserna från kartlägningsrapporten och workshopen har ett antal tematiska inriktningar och prioriteringar identifierats:

- Hållbar produktion, konsumtion och livsstil för att bättre integrera den miljömässiga och sociala dimensionen i det nordiska genomförandet av Agenda 2030.
- Hållbar finansiering och investeringar som en särskild nordisk styrka och centralt för genomförandet av Agenda 2030.
- Den nordiska modellen som värdegrund för ett nordiskt genomförande av Agenda 2030, dvs. öppenhet, demokrati, tillit och jämlikhet.

Ambitionen är att programmet ska läggas fram för beslut av samarbetsministrarna efter sommaren och därefter operationaliseras under andra hälften av Norges ordförandeskap.

Nordisk arbetsgrupp för G20

Vid det nordiska statsministermötet i oktober 2015 tog Sverige initiativ till att bilda en nordisk arbetsgrupp i syfte att stärka Nordens roll i förhållande till G20 genom att identifiera gemensamma frågor som de nordiska regeringarna skulle kunna driva. Arbetsgruppen påbörjade sitt uppdrag våren 2016 och lämnade i juni förslag på möjliga

samarbetsområden som skulle kunna presenteras för det tillträdande tyska G20-ordförandeskapet. Skr. 2016/17:90

I augusti meddelade Norge att förbundskansler Angela Merkel bjudit in statsminister Erna Solberg till nästa G20-toppmöte i Hamburg, en inbjudan som innefattade samtliga möten under hela det tyska G20-ordförandeskapsåret. Vid årsskiftet 2016/17 diskuterade arbetsgruppen i förutsättningarna för en nordisk ansats i förhållande till G20 ljust av den norska inbjudan. Från norsk sida uttalades förhoppningen att kunna etablera goda mekanismer för att tänka nordiskt och uppnå nordisk nytta inom ramen för det norska deltagandet.

Statsministerinitiativen

I oktober 2015 tog de nordiska statsministrarna ett initiativ som fick namnet ”Nordiska lösningar på globala utmaningar”. Avsikten var att möta den ökande internationella efterfrågan på innovativa samhällslösningar inom områden där de nordiska länderna har spetskompetens. Initiativet har under 2016 konkretiserats i tre teman vilka i sin tur är uppdelade på sex flaggskeppsprojekt.

Temaområdet *Nordic Green* består av tre flaggskeppsprojekt – *Nordic Energy Solutions*, *Nordic Sustainable Cities* och *Nordic Climate Solutions*. Dessa fokuserar på att stärka nordisk kunskapsexport av klimat- och energilösningar, hållbara städer samt utfasning av subventioner till fossila bränslen.

Temaområdet *Nordic Gender Effect* har som underliggande flaggskeppsprojekt *Nordic Deal – Gender, business and work* där rätten till föräldraledighet, flexibel arbetstid, goda möjligheter till barnomsorg och jämställdhet i ledningsfunktioner står i fokus.

Inom ramen för det tredje temaområdet *Nordic Food and Welfare* har två flaggskeppsprojekt tagits fram: *Nordic Food and Nutrition* och *Nordic Welfare Solutions*.

Samtliga sex projekt startas under 2017 och beräknas pågå i tre år.

Internationell profilering av Norden

Nordiska ministerrådets arbete med internationell profilering och positionering av Norden fortsatte under 2016 med ytterligare utveckling av den gemensamma varumärkesplattformen. Strategin och de tillhörande kommunikationsverktygen ska ge operativa riktlinjer för framtida projekt riktade mot målgrupper utanför Norden. Utrikesdepartementet och Svenska institutet deltar i den referensgrupp som haft i uppdrag att dela erfarenheter från varumärkesarbetet i respektive land.

Under 2016 genomfördes en rad profileringsaktiviteter:

- *Be Nordic* i Milano i mars, med fokus på nordiska lösningar för hållbarhet, mat och matavfall, mode, arkitektur, stadsutveckling.
- *Nordic Days* i Shanghai i maj, satsning på möbeldesign, dataspelsdesign, stadsplanering och miljöfrågor.
- *SLUSH ASIA* i Tokyo i maj, i samarbete med Nordic Innovation.
- *NORDIC* i Berlin, Nordisk sommarfestival som initierats av de nordiska ambassaderna.

- *EATx UNGA* i New York i september, ett evenemang under FN:s generalförsamling med fokus på Nordens styrkeposition inom hållbara städer, produktion och hälsokost.
- *COP22* i Marrakech i november, gemensam paviljong och kommunikationsinsatser.

Under hösten 2016 inleddes en öppen ansökningsrunda för internationella profileringsprojekt. Sju projekt valdes ut av sekretariatet vilka kommer att genomföras första halvåret av 2017 på platser som Pristina, Austin, Paris och Santiago de Chile.

Under hela 2017 genomförs en gemensam nordisk kultursatsning på *Southbank Centre* i London under rubriken *Nordic Matters*.

Nordiska ministerrådets samarbete med Baltikum

Nordiska ministerrådet har kontor i samtliga baltiska länder och det bi- och multilaterala samarbetet mellan Norden och Baltikum är omfattande. Kontoren administrerar flera samarbetsprogram, bl.a. det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för offentlig förvaltning.

Under 2016 fortsatte Nordiska ministerrådet att på olika sätt stödja oberoende ryskspråkiga medier i de baltiska länderna genom stöd till journalistutbildning för ryskspråkiga journalister samt till uppbyggnad av den ryskspråkiga kanalen ETV+ i Estland.

I partnerskap med Estland, Lettland, Litauen, nordvästra Ryssland och Östersjöstaternas råd har ministerrådet genomfört aktiviteter inom ramen för det tvärssektoriella programmet mot människohandel som löper 2015–2018. Programmet innehåller åtta projekt som finansieras av MR-SAM, MR-A, MR-S, MR-JÄM samt Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk).

Inom kultursektorn genomförde Nordiska ministerrådet en satsning på nordiska författarbesök till Baltikum med seminarier om minoritetslitteratur och yttrandefrihet. Ett nordiskt-baltiskt seminarium rörande medie- och informationskunnighet arrangerades av Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (Nordicom) under *World Press Freedom Day* i Helsingfors.

Samarbetsprogrammet med Ryssland

Nordiska ministerrådet avbröt verksamheten vid sina kontor i nordvästra Ryssland (St. Petersburg, Kaliningrad samt verksamhetspunkter i Murmansk, Petrosavodsk och Arkhangelsk) 2015 efter att ha registrerats som "utländsk agent" av ryska justitiedepartementet. Nordiska ministerrådet har sedan dess – om än i mer begränsad omfattning – fortsatt sin verksamhet i Ryssland via nordiska förvaltningsorgan och finansierar journalist- och parlamentarikerutbyten samt samarbetsprojekt inom hälsa, miljö, mänskliga rättigheter och kultur.

Hösten 2016 lanserades ett nytt ansökningsprogram för nordisk-ryska samarbetsprojekt, ett s.k. *Open Call Programme*. Över 70 ansökningar kom in till ministerrådet som i januari 2017 beslutade att bevilja stöd till 13 av projekten.

Samarbetsprogrammet med Ryssland administreras i olika delar av sektorerna, de nordiska institutionerna samt de nordiska samarbetsministrarna. Parallellt med detta arbete har generalsekreteraren och de

nordiska länderna fört en dialog med Ryssland på politisk nivå i syfte att ändra statusen för Nordiska ministerrådets representation i landet då den aktuella statusen anses vara felaktig och begränsar möjligheterna att bedriva verksamhet.

Nordatlantiskt samarbete

Intresset för den nordiska regionen var under året fortsatt starkt i USA, vilket ledde till att president Barack Obama i maj 2016 bjöd in de nordiska stats- och regeringscheferna till *US–Nordic Leaders' Summit*.

Nordiska ministerrådet har under det senaste decenniet utvecklat samarbetet med Irland, Kanada, Storbritannien och USA kring gemensamma utmaningar som klimatförändringar, spridd bosättning över stora geografiska ytor och havsfrågor. På Nordiska rådets session i Köpenhamn i november 2016 beslutade samarbetsministrarna om nya riktlinjer för Nordiska ministerrådets samarbete med grannarna i väst för perioden 2017–2020.

Nordiska ministerrådet ingick 2015 ett samarbetsavtal med Québec och provinsen har tagit initiativ till en nordisk kulturfestival, *Nordic Spring*, som anordnas under våren 2018.

2.2 Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet tillsattes 2014 av de nordiska regeringarna med uppgift att avskaffa existerande gränshinder mellan de nordiska länderna, förebygga nya gränshinder samt öka och effektivisera informationsinsatserna till privatpersoner och företag.

Sammantaget blev tolv gränshinder lösta eller avskrivna under 2016. Detta ligger över målsättningen att eliminera fem till tio gränshinder per år. Sverige har haft särskilt ansvar för två av de sju hinder som blev lösta under året (behörighet för svenska snöskoterförare att köra i Norge samt kommersiell passagerarbåttrafik över den svensk-norska gränsen).

Bland de fem hinder som länderna beslutade att inte arbeta vidare med lösning hade Sverige, tillsammans med Danmark, ansvar för hindret gällande dubbelbeskattningsproblematiken för fast anställda kulturarbetare i Sverige samt tillsammans med Norge ansvar för hindret gällande rutiner för skatteinbetalning för s.k. äkta gränsgångare.

Vid sidan av Gränshinderrådet finns det informella problemlösningssätverket Solvit med center i varje EU/EES-land. Solvit hanterar ärenden där personer eller företag har upplevt begränsningar av en nationell myndighet i sin rätt att utöva den fria rörligheten för varor, tjänster, personer och kapital på den inre marknaden. Under 2016 hanterade Solvits center i Sverige ett antal hinder mellan de nordiska länderna. Merparten av dessa gällde den fria rörligheten för personer, exempelvis problem med långa handläggningstider i ärenden om uppehållstillstånd.

2.3 Reformarbetet inom Nordiska ministerrådet

Arbetet med att reformera och modernisera Nordiska ministerrådet initierades ursprungligen av Sverige och igångsattes av samarbetsministrarna i juni 2014 med fyra överordnade mål: Stärkt politiskt samarbete och en effektivare nordisk budget, mer målinriktad användning av nordiska projekt och projektmedel, tydligare ägarstyrning av de nordiska institutionerna samt ett mer effektivt sekretariat som initierar och följer upp politiska beslut. Reformarbetet utmynnade i rapporten ”Nytt Norden”.

Samarbetsministrarna beslutade i februari 2016 att ge generalsekreteraren i uppdrag att utreda och förbereda nästa fas av reformarbetet, ”Nytt Norden 2.0”. Genomförandet av denna andra fas har fortgått under året i syfte att öka ministerrådets relevans för de nordiska ländernas regeringar liksom för näringsliv och civilsamhälle. Dessa reformer introduceras successivt under 2017.

En annan del i reformprocessen utgörs av strategiska genomlysningar, där enskilda områden kartläggs och möjligheterna för ökat samarbete analyseras ur fem till tio års perspektiv. Under 2016 har Nokias f.d. vd Jorma Ollila ansvarat för en genomlysning av det nordiska energisamarbetet vilken kommer att presenteras våren 2017. Under 2016 togs beslut om liknande genomlysningar av miljö-, respektive socialområdet.

2.4 Betydelsefulla resultat inom respektive sakområde i Nordiska ministerrådet

Utbildning och forskning

Den nordiska institutionen med ansvar för samarbetet inom forskning och forskarutbildning (NordForsk) följde under 2016 upp det avslutade s.k. Toppforskningsinitiativet inom klimat, energi och miljö (TFI) med forskningsinsatser på grön tillväxt och bioekonomi. NordForsk fortsatte arbetet inom ramen för forskningsprogrammet om sociala ojämlikheter i hälsa och välfärd samt nordiskt samarbete om biobanker, sociala register, kliniska multicenterstudier och högspecialiserade behandlingar. Forskningsprogrammen rörande Arktis och samhällssäkerhet samt jämställdhet förmedlades under 2016 och ett nytt programinitiativ togs inom nordiskt universitetssamarbete. Även samarbetet kring e-Science och e-infrastruktur har utvecklats i NordForsks regi.

Det Nordisk-samiska utbildnings- och forskningsinstitutets (NSI) ramkontrakt med Nordiska ministerrådet förlängdes med tre år, 2017–2019. Nuvarande ramkontrakt mellan Ministerrådet och de övriga fyra samarbetsorganen Nordiska institutet för teoretisk fysik (Nordita), Nordiskt vulkanologiskt institut (Nordvulk), Nordiska institutet för sjörätt (NIFS) och Nordiska institutet för Asienstudier (NIAS), förlängdes till och med 2018.

En vidareutvecklad mål- och resultatdialog med NordForsk genomfördes under året och ett nytt strategiskt mandat för NordForsks fortsatta arbete fastställdes av Nordiska ministerrådet.

Nordiska ministerrådets utbildningsprogram Nordplus mottog under 2016 totalt 654 ansökningar om nästan 30 miljoner euro för utbildningsutbyte inom Norden och de tre baltiska länderna. Sammanlagt fördelades 10 miljoner euro till 395 organisationer i de fem nordiska länderna, Färöarna, Åland, Grönland samt Estland, Lettland och Litauen. Antalet sökande institutioner ökar stadigt från år till år, så även under 2016.

Kultur

Den nordiska kulturstrategin för 2013–2020 bygger på ledorden ”Det hållbara, kreativa, interkulturella, unga och digitala Norden”.

Under 2016 skapade kulturministrarna ett nytt pilotprogram för barn och unga vilket ska ge stöd till ungas eget kulturella skapande samt nordisk språkförståelse. Den 2 maj antog kulturministrarna en deklaration om mångfald och konstnärlig yttrandefrihet och i december 2016 anordnades en konferens om kulturens och civilsamhällets roll för integration mot bakgrund av flyktingsituationen. De nordiska kulturministrarna har även inrättat en kunskapsresurs för nordisk kulturpolitik och kulturstatistik hos Myndigheten för kulturanalys i syfte att koordinera insatser och främja nätverksbyggande inom det kulturpolitiska forskningsfältet.

Sedan 2015 pågår ett arbete kring gemensamma nordiska kultursatsningar i utlandet. Efter det att flera intresseanmälningar kommit in, beslutade kulturministrarna att förlägga satsningen till *Southbank Centre* i London 2017. Detta arbete berör i hög grad den strategi för internationell profilering och positionering som Nordiska ministerrådet har tagit fram.

Innovation och näringspolitik

Genomförandet av det nordiska samarbetsprogrammet för innovations- och näringspolitik för 2014–2017 har fortsatt under året och främst bedrivits genom ministerrådets institution Nordisk innovation och de fem så kallade fyrtorsprojekt som finansieras genom institutionen. Dessa är ”Innovativa Nordiska välfärdslösningar”, *Nordic Built Cities*, ”Innovativa Nordiska digitala lösningar”, ”Nordiska partnerskapet för entreprenörskap och finansiering” samt ”Nordiskt partnerskap för expansion av kulturella och kreativa näringar”.

Under 2016 publicerades ett antal rapporter, däribland en kartläggning av aktörerna i det nordiska digitala ekosystemet, en analys av nordisk export av varor och tjänster samt en rapport om hur nordiska företag kan dra nytta av s.k. *frugal innovation* (produktionsutveckling och innovation under enklare förhållanden).

Under våren 2016 påbörjades arbetet med att ta fram ett nytt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitik 2018–2021.

Regional utveckling

Det nuvarande samarbetsprogrammet för regionalsektorn utgår från följande huvudteman:

- Demografi och välfärd i syfte att öka kunskaperna om de regionala demografiska utmaningarna och bidra till utvecklingen av strategier och innovativa lösningar på dessa utmaningar avseende t.ex. service och arbetskraftsförsörjning.
- Innovation och entreprenörskap som genom goda exempel ska bidra till policyutveckling på nationell, regional och lokal nivå samt identifiera lösningar som bidrar till grön tillväxt.
- Hållbara stadsregioner som studerar hur samhällsplanering kan bidra till grön tillväxt i Nordens stadsregioner samt utveckla verktyg och strategier för hållbar stadsutveckling.
- Hållbar regional utveckling i Arktis som utifrån befintliga analyser tar fram scenarier för Arktis utveckling i syfte att öka kunskapen och vidga den politiska debatten.

Dessa frågor kommer fortsatt att behandlas inom ramen för regionalsektorns nya samarbetsprogram, som börjar gälla 2017, vid sidan av de tre nya fokusområdena: hållbar landsbygdsutveckling, innovativa och resilienta regioner samt hållbara städer och stadsutveckling

Projektet *Nordic Built Cities* startades hösten 2014 i syfte att visualisera och främja export av innovativa nordiska lösningar för smarta och hållbara städer. Projektet leds av Nordisk Innovation och under 2016 utsågs såväl nationella som nordiska pristagare i den tävling om innovativt stadsbyggande som ingått i projekt. Exportsatsningen som nu vidtar ska dra nytta av de bästa förslagen i syfte att marknadsföra nordiskt stadsbyggande internationellt.

Nordregio forum är en årligen återkommande mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan tjänstemän, politiker och forskare i frågor som rör hållbar regional tillväxt och utveckling. 2016 års forum i Helsingfors hade biobaserad och hållbar ekonomi som tema och samlade deltagare från hela Norden.

Miljö

På kemikalieområdet fortsatte det nordiska arbetet med den handlingsplan för en hållbar mode- och textilbransch som miljöministrarna tidigare beslutat om. Handlingsplanen beskriver de största utmaningarna med att minska den stora miljöbelastning som den internationella mode- och textilbranschen orsakar. Ambitionen är att Norden ska visa vägen till en textilbransch som ingår i en cirkulär ekonomi och där inga miljöfarliga ämnen används. Inom ramen för handlingsplanen skickade de nordiska miljöministrarna i december 2016 ett gemensamt brev till Europeiska kommissionen för att uppmanra till att ytterligare åtgärder vidtas även på EU-nivå.

Sverige tog under våren initiativ till ett gemensamt nordiskt inspel vid miljöministermötet i FN:s ekonomiska kommission för Europa, UNECE, vilket resulterade i en nordisk ministerdeklaration med åtaganden till stöd för *Batumi Action for Clean Air* (BACA). Deklarationen utgör en politisk signal vilken förhoppningsvis kan inspirera länderna i Östeuropa, Kaukasus och Centralasien, att reducera sina utsläpp.

Fiskeri, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Under 2016 antog Ministerrådet för fiskeri, havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) ett nytt samarbetsprogram med huvudsakligt fokus på genomförandet av Agenda 2030.

Island avslutade sin treåriga satsning på bioekonomi under hösten 2016 men frågorna kommer att vara prioriterade även i fortsättningen i många nordiska-forum, bl.a. i den s.k. Bioekonomipanelen.

Utifrån det finländska ordförandeskapets temaområde ”Vatten” togs en vägkarta fram för att främja den blå bioekonomisektorn i Norden. Ambitionen är att uppnå en hållbar användning av naturresurserna, ekonomisk tillväxt och stärkt kompetens genom ett utökat samarbete kring forskning och teknikutveckling. Projektet avslutades i november 2016 med en konferens på temat *From Fossil to Biobased and Sustainable Economy*.

Nordisk kommitté för jordbruk-, mat och rennäringsforskning (NKJ) och Samnordisk Skogsforskning (SNS) har fortsatt sitt samarbete om bioekonomi. Gemensamma utlysningar av medel har skett för att bilda nätverk bland forskare i de nordiska länderna. NKJ och SNS har även inlett aktiviteter för att stärka de nordiska ländernas roll i EU:s pågående ramprogram för forskning och innovation, *Horizon 2020*.

Uppföljningen av den deklaration som antogs 2008 om skogens och skogsbrukets roll avseende klimatförändringar och förvaltningen av färskvattenresurser (Selfossdeklarationen) har slutförts under året. Detta har utmynnat i rapporten *Nordic Forest Solutions* vilken är en sammanställning av de forskningsaktiviteter och projekt som genomförts samt en färdplan för framtida arbete inom den nordiska skogssektorn.

Nordiskt genurscenter (NordGen) fick under 2016 en ny direktör och en ny strategi för genetiska växtresurser. Under hösten beviljade Utrikesdepartementet ett projektstöd till NordGen för framtagandet av en kommunikationsstrategi och en webbplattform i syfte att synliggöra samarbetet kring genetiska växtresurser.

Den särskilda strategigruppen för arbetet mot antibiotikaresistens höll sitt första möte i december 2016 med deltagare från både human- och djursektorn.

Det treåriga nordiska projektet om matsvinn inom ramen för det tidigare statsministerinitiativet ”Grön tillväxt” publicerade under 2016 tre rapporter som behandlar livsmedelshållbarhet, matsvinn i primärproduktion och olika modeller för att underlätta omfördelning av mat.

Programmet ”Ny nordisk mat” uppdaterades under 2016 med fokus på offentlig mat, en nordisk mattävling samt mat och turism. Utlysningar och igångsättande av projekt skedde under året inom de två förstnämnda områdena. Programmet har också fastslagit att man i högre grad vill lyfta ”Ny nordisk mat” som policyverktyg även inom andra områden.

Social- och hälsopolitik

Bo Könbergs genomlysning av hälsosektorn överlämnades till Ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S) 2014. Rapportens rekommendationer behandlades fortsatt under 2016 i MR-S och i ämbetsmannakommittén för social- och hälsofrågor (ÄK-S). Vid MR-S möte i april 2016 beslutade ministrarna att arbeta vidare med rapportens förslag fem och sex genom att anta en nordisk deklaration om folkhälsa

samt att ge ämbetsmannakommittén i uppdrag att etablera en nordisk arena för folkhälsosamarbete, vilken etablerades under 2016. MR-S höll även en temadiskussion om social- och hälsovårdstjänster för asylsökande och invandrare. Under 2017 förväntas en motsvarande genomlysning ske av socialsektorn.

I syfte att värna patientsäkerheten och överensstämmelse med EU-lagstiftningen har en flerårig diskussion förts om ett eventuellt upphävande av det nordiska avtalet om gemensam nordisk arbetsmarknad för vissa personalgrupper inom hälso- och veterinärväsendet, även kallat Arjeplogsavtalet. Den analys som gjorts visade att frågan om informationsutbyte kan lösas genom att alla länder tillämpar EU-direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer. För att undvika negativa effekter för de självstyrande områdena föreslogs att överenskommelsen inte skulle upphävas utan istället ändras så att den uteslutande reglerar erkännande av sjuksköterskor och social- och sundhetsassistenter (motsvarande undersköterskor) och då utifrån det europeiska regelverket.

Vid MR-S möte i april 2016 framkom att samtliga ministrar inte var redo att underteckna det reviderade avtalet. Vad som framhölls var vikten av att först utvärdera genomförandet av det nya yrkeskvalifikationsdirektivets regler om informationsutbyte. Detta arbete följs av Nordiska gruppen för hälsopersonal. När ett undertecknande kan förväntas ske är i nuläget oklart.

Arbetsliv

Inom Ministerrådet för arbetsliv (MR-A) anordnade det finländska ordförandeskapet ett expertseminarium om arbetsliv och funktionshinder samt en nordisk arbetsmiljökonferens med fokus på riskbaserad tillsyn. Det finländska ordförandeskapet initierade även ett flerårigt projekt med fokus på framtidens arbetsmarknad, *Future of Work*. Projektet kommer att pågå fram till 2019 och utgöra ett nordiskt bidrag till ILO:s 100-årsjubileum.

I anslutning till de nordiska arbetsmarknadsministrarnas möte i slutet av november 2016 anordnades en *Global Gender Dialogue* i samarbete med ILO där nordiska erfarenheter från initiativ som har främjat jämställdhet på arbetsmarknaden stod i centrum. Den nordiska dialogen utgjorde ett bidrag till ILO:s initiativ *Women at Work* och resultaten kommer även att användas inom den del av statsministerinitiativet som rör jämställdhet och arbetsmarknad.

I juni 2016 avslutade den f.d. danska EU-kommissionären och ministern Poul Nielson sin genomlysning av arbetslivsområdet genom att överlämna en rapport med 14 konkreta förslag på hur samarbetet kan vidareutvecklas. Förslagen berörde gränshinder, integration, arbetsmiljö, jämställdhet, livslångt lärande, framtidens arbetsmarknad och samarbetet med andra internationella organisationer. Förslagen diskuterades av MR-A i november 2016 och en del av dem kommer följas upp under det norska ordförandeskapet. Många av fokusområdena kommer även att lyftas fram i det kommande samarbetsprogrammet för arbetslivsområdet som ska gälla 2018–2021.

Under 2016 genomfördes en utvärdering av Nordiska ministerrådets Skr. 2016/17:90 arbetsutbytesprogram för unga, Nordjobb, vilket resulterade i ett nytt mandat samt en ny strategi.

Energi

Den nordiska elmarknaden, energieffektivisering, förnybar energi och energiforskning är kärnan i det handlingsprogram som styr det nordiska energisamarbetet för perioden 2014-2017.

Under 2016 har en rad resultat uppnåtts. Energiministerrådets arbetsgrupp för förnybar energi (AGFE) har tagit fram rapporten *New Gameplan - RES support in the Nordics* som kartlägger ramvillkor och stödsystem för förnybar energi. Ett nytt projekt rörande EU-kommissionens förslag om hållbarhetskriterier för fast biomassa har initierats och kommer pågå under 2017. Elmarknadsgruppen har gett elnätsoperatörerna i uppdrag att utveckla en handlingsplan för att hantera eventuella framtida problem med effektbrist vilken ska redovisas i juni 2017.

Nordiska ministerrådets institution för nordisk energiforskning (NEF) har under året presenterat rapporten *Nordic Energy Technology Perspectives 2016* i samarbete med internationella energiorganet (IEA) samt genomfört en studie om ökad användning av klimatvänliga biobränslen för luftfart. NEF finansierar även tre pågående projekt som rör förnybar energi, energianvändning i transportsystemet samt möjligheterna att fånga in koldioxid vid förbränning av biomassa.

Som tidigare nämnts har en strategisk genomlysning av det nordiska energisamarbetet utförts under året och slutrapporten kommer presenteras våren 2017. Genomlysningen ska resultera i ett antal produktiva samarbetsområden vilka kan fungera såväl på kort sikt som i ett perspektiv på 5–10 år. Områden som undersökts är bland annat det nordiska energisamarbetet i förhållande till EU-samarbetet, i förhållande till ländernas mål att främja hållbar utveckling och samarbetet i ett internationellt perspektiv.

Jämställdhet

Ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM) har under året fokuserat på arbetet mot våld, jämställdhet i medierna, jämställdhetsperspektivet inom hälsa och välfärd samt män och jämställdhet. Inom ramen för jämställdhet i medierna genomfördes vid kvinnokommissionens möte i mars i New York en paneldiskussion om hatretorik och sexism på nätet samt ett evenemang om jämställdhet och pressfrihet under *UNESCO World Press Freedom Day* i maj.

Könsrelaterat våld har lyfts från olika synvinklar, bl. a med fokus på förövare, könsstympning och människohandel. Resultaten har spridits genom rapporter och konferenser. Vid ministermötet följdes frågan om män och jämställdhet upp och en temadiskussion om jämställdhet i asylprocesser genomfördes.

Justitisektorn

Våldsbejakande islamistisk extremism var ett centralt tema när Ministerrådet för lagstiftningsfrågor (MR-Lag) möttes i juni. Under medverkan av inbjudna forskare diskuterade ländernas justitieministrar

sociala mediers roll vid rekrytering och hur samhället kan förebygga radikaliserings. Därutöver utbyttes erfarenheter om de gräns- och id-kontroller som flera av länderna numera genomför. Med anledning av Nordiska ministerrådets samarbetsprogram om integration av nyanlända fattade ministrarna även beslut om att avsätta 400 000 danska kronor för relevanta projekt med koppling till sektorns ansvarsområde.

På tjänstemannanivå fortsatte det av Sverige initierade samrådet i straffrättsliga frågor och ett möte hölls i Oslo i november där länderna utbytte erfarenheter kring lagstiftningsarbete i frågan om utländska terroriststridande. Även möjliga vägar för att förebygga radikaliserings på sociala medier diskuterades som uppföljning av ministrarnas diskussion.

Barn och unga

Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk) har under 2016 fördelat cirka 4,2 miljoner danska kronor i projekt- och organisationsbidrag för att stärka nordisk identitet bland barn och unga. Nordbuk har upphandlat en extern utvärdering av projekten som väntas bli klar under 2017.

Under våren 2016 lanserades en handbok kring barns och ungas inflytande, *Do rights!* samt publikationen *Har du rätt glasögon på dig?* i syfte att integrera ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i Nordiska ministerrådets arbete. 2016 genomförde det finska ordförandeskapet konferensen *Sillat-Broar* där det tvärsektoriella perspektivet på ungdomspolitik lyftes fram. Konferensen hade runt 300 deltagare, varav hälften ungdomsrepresentanter.

Nordbuk har fortsatt samarbetet med Östersjöstaternas råd inom projektet *Prevention of Trafficking of Children in Migration* med utbildningsinsatser för yrkesgrupper och organisationer som möter barn på flykt. Därtill har Nordbuk under 2016 stöttat ett projekt för att motverka exploatering av barn med fokus på internetbrottslighet som genomförs av Ecpat, en internationell ideell organisation mot barnsexhandel.

Under året avslutades projektet *Ordskälv*, som handlar om kreativt skrivande och låter unga med ekonomiskt utsatt bakgrund uttrycka sig och förmedla erfarenheter om sina liv. Slutprodukten är boken *I morgon är aldrig en ny dag*. Under året fortsatte även projektet kring friluftsliv i Norden med workshops i Finland och Norge.

År 2016 antogs en ny ministerrådsstrategi för barn och unga jämte en kompletterande handlingsplan.

Digitalisering

Digitalisering är ett verktyg för att lösa utmaningar inom alla samhällssektorer. Detta återspeglas i ett antal tvärsektoriella nordiska samarbetsprojekt för att utveckla lösningar för medborgare, företag och offentlig sektor i de nordiska länderna.

En aktuell fråga är genomförandet av EU-förordningen om gränsöverskridande e-legitimationer där länderna genomfört en förstudie med förslag om stärkt nordiskt samarbete. Rapporten har överlämnats till Nordiska ministerrådets sekretariat för fortsatt beredning.

Det nordiska samarbetet inom digitalisering har inte någon naturlig hemvist i de befintliga strukturerna inom Nordiska ministerrådet.

Frågorna om e-förvaltning hanteras på tjänstemannanivå i en informell grupp som träffas två gånger per år. Fokus för gruppens arbete har framförallt varit genomförande av EU-kommissionens handlingsplan för e-förvaltning 2016–2020.

Integration

Under hösten 2016 lanserade Nordiska ministerrådet ett brett samarbetsprogram för integration och flyktingmottagande baserat på praktiskt erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna. Det består av fyra komponenter varav en är en informationsbank som byggs upp i regi av Nordens välfärdscenter (s.k. ”clearing central”). Programmet ska främja koordination mellan myndigheter, kommuner, civilsamhället och berörda departement i de nordiska länderna. Budgeten för hela programmet uppgår till tolv miljoner danska kronor under 2016 och beräknas stiga till 15 miljoner danska kronor under 2017.

Ett informellt möte mellan de nordiska integrationsministrarna hölls i Köpenhamn den 25 november. Under mötet uttalades ett starkt stöd för det nyinrättade samarbetsprogrammet och i en gemensam deklaration från mötet poängterades vikten av ett fortsatt nordiskt erfarenhetsutbyte. Norge kommer fortsatt ha fokus på integration under 2017 då bl.a. en konferens om integrering av nyanlända på arbetsmarknaden anordnas.

Ekonomi och finans

Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik (MR-Finans) möttes i Helsingfors i oktober för att diskutera brexits påverkan på de nordiska länderna, erfarenheter av integrationsarbete samt aktuella ekonomiska och politiska frågor.

Arbetet med att introducera miljömärkningen Svanen för aktiefonder har under året resulterat i ett förslag till kriterier med planerat beslut under våren 2017. Intresset den nordiska miljömärkningen Svanen när det gäller miljömärkning av hus har varit fortsatt stort. Ett omfattande strategiarbete om Svanens framtid initierades under 2016.

2.5 Nordiskt samarbete kring EU-frågor

EU:s omfattande regelverk präglar i allt högre utsträckning arbetet inom samtliga fackministerråd, vilket skapar både möjligheter och utmaningar för det nordiska samarbetet. Den svenska regeringens grundläggande inställning är att EU-samarbetet och det nordiska samarbetet är, och fortsatt ska vara, ömsesidigt förstärkande.

Finland har under sitt ordförandeskap haft ”mer Nordisk nytta i EU” som ett fokusområde, och Norge kommer att bygga vidare på detta under 2017 med ”Norden i Europa” som ett av tre huvudteman i sitt ordförandeskapsprogram.

När Ministerrådet för arbetsliv (MR-A) möttes i Helsingfors den 29 november 2016 fattades beslut om att anta en nordisk deklaration om pelaren för sociala rättigheter vilken överlämnades till Europeiska kommissionen. I deklarationen konstaterades att de nordiska erfarenheterna visar att det är möjligt att kombinera sociala framsteg med

tillväxt och sysselsättning. Samtidigt betonades behovet av att pelaren genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv samt att den roll som arbetsmarknadens parter har på den nordiska arbetsmarknaden respekteras.

Den nordisk/baltisk/polska EU-informationsgruppen, vilken är en undergrupp till ämbetsmannakommittén för arbetsliv (ÅK-A), höll ett möte i Bryssel den 29 september där den maltesiska delegationen informerade om arbetet inför sitt ordförandeskap under våren 2017. Kommissionen GD Rättsliga frågor och konsumentfrågor informerade även om det kommande initiativet om balans mellan arbets- och familjeliv.

Inom EU:s strategi för Östersjöregionen deltar Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), i olika samarbetsprojekt, framför allt genom initiativ som rymms inom det sammanhållande temat ”Hållbar skogsförvaltning i Östersjöregionen” inom policyområdet för bioekonomi- jordbruk, skogsnäring och fiske. Ministerrådet för fiskeri, havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) har tagit över det koordinerande ansvaret för det ovan nämnda policyområdet och medverkade på det Östersjöstrategiforum som hölls i Stockholm den 8–9 november.

På energiområdet har EU-arbetet koordinerats inom den nordiska arbetsgruppen för elmarknadsfrågor och gemensamma skriftliga synpunkter har tagits fram kring lagförslag som rör den europeiska elmarknaden.

3 Det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet

Under ledning av Finland har det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet fortsatt att fördjupas, såväl kring närområdesfrågorna som för den internationella utvecklingen. Samarbetena inom ramen för det informella nordiska (N5) och nordisk-baltiska utrikespolitiska samarbetet (NB8) är fortsatt prioriterade, inte minst i ljuset av den senaste tidens utveckling i det östra grannskapet och i vårt närområde. Under 2017 har Norge det samordnande ansvaret för N5 och NB8.

Den 2–3 maj 2016 träffades de nordiska utrikesministrarna för att diskutera fördjupat utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, FN-frågor, säkerhetsläget i Europa, migration och samarbete i Arktis. I samband med mötet publicerades en gemensam artikel av de nordiska utrikesministrarna på temat en stabil och säker Östersjöregion.

Den 13 maj ägde toppmötet mellan USA och de nordiska länderna rum i Washington, på inbjudan av president Obama. På dagordningen stod säkerhetsrelaterade frågor, migration, handel, klimat och energi samt Arktis.

Letland stod under året värd för utrikesministermöten i NB8-format i Riga och tillsammans med Visegrad-4-länderna (Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern) i Jurmala. Vid mötena diskuterades regional

säkerhet, Östliga partnerskapet och samarbete inom EU och FN. Under året uppmärksammades 25 år av nordiskt-baltiskt samarbete. Skr. 2016/17:90

Den 27–28 september hölls ett informellt nordiskt statsministermöte på Åland. Vid mötet diskuterades läget i EU, säkerhetsläget i Östersjön, de nordiska relationerna med USA, Norden i FN och G20, modernisering av det nordiska samarbetet samt telekom- och energifrågor.

Under Nordiska rådets sessionsvecka möttes såväl de nordiska statsministrarna som utrikesministrarna den 2 november i Köpenhamn. Vid statsministermötet diskuterades frågor om biobränslen och hållbara transportlösningar samt digitalisering. Statsministrarna träffades även i nordiskt-baltiskt format. Utrikesministrarna diskuterade uppföljningen av vårens toppmöte mellan USA och de nordiska länderna, fördjupat nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, läget i Östersjöområdet, situationen i Syrien samt Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd.

Dialogen mellan de nordisk-baltiska länderna och USA har fortsatt inom ramen för det s.k. e-PINE-formatet. Europeisk säkerhet, det östra grannskapet och närområdet har varit i fokus för samtalen.

Det nordiska FN-samarbetet är omfattande och tätt. Ett nordiskt utrikesministermöte hölls i anslutning till generalförsamlingens öppnande. FN-frågor diskuterades också regelbundet i den nordisk-baltiska kretsen och dialogen mellan de nordiska länderna och USA har fortsatt under året. Samarbetet kring den svenska kandidaturen till FN:s säkerhetsråd har varit centralt.

Arbetet med det nordiska kvinnliga medlingsnätverket, som skapades i Oslo 2015, har intensifierats och i december stod utrikesministern värd för nätverkets högnivåmöte i Stockholm. Nätverket syftar till att höja nordisk kompetens på medlingsområdet och är en del i det gemensamma arbetet för att stärka kvinnors deltagande i fredsprocesser.

4 Nordiskt samarbete inom försvar och krisberedskap

4.1 Försvarssamarbete

Det försämrade säkerhetsläget i vårt närområde visar på behovet av ett allt närmare försvarssamarbete och en starkt säkerhetspolitisk dialog mellan de nordiska länderna. Den 1 januari 2016 lämnade Sverige över ordförandeskapet i Nordefco till Danmark. Under året har regelbundna möten på såväl politisk som militär nivå genomförts. De nordiska försvarsministrarna har enats om att förenkla för de nordiska ländernas försvarsmakter att verka på varandras sjö-, luft och landområden i fredstid. Under året har säkra kommunikationsmedel mellan både försvarsministerier och de militära staberna inrättats. Finland övertar ordförandeskapet i Nordefco 2017.

De svenska, norska och danska försvarsmakterna undertecknade under 2016 ett avtal om alternativbaser på flygsidan som gör det möjligt att använda ett annat nordiskt lands närliggande flygbaser. På flygsidan undertecknades även ett samförståndsavtal som möjliggör en mer rationell användning av de samlade nordiska transportresurserna. De nordiska försvarsministrarna har enats om att uppdra till den militära nivån att fortsätta arbetet med att utveckla *Arctic Challenge Exercise* till en kvalificerad flygövning, *Northern Flag*, tillsammans med USA.

Arbetet med att etablera utbyte av luftlägesinformation fördjupades under 2016 och de nordiska länderna fortsatte att kontinuerligt utbyta information avseende internationella insatser. Sverige planerar att under 2017 bidra till FN:s insats Minusma med taktisk flygtransport inom ramen för en nordisk/portugisisk/belgisk rotation. Under det danska ordförandeskapet i Nordefco undertecknades en deklaration för att understryka vikten av det nordisk-baltiska samarbetet inom kapacitetsbyggnad (NBAP). Kapacitetsstöd har hittills lämnats till Georgien och Ukraina.

Ett övergripande avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete inom försvarsmaterielområdet undertecknades 2015. Ett underavtal om upphandling undertecknades i maj 2016 och förhandlingar om ett underavtal om försörjningstrygghet pågår. Det pågår också förhandlingar om ett underavtal avseende exportkontroll och överföring av försvarsmateriel.

4.2 Samhällets krisberedskap

Det nordiska krisberedskapssamarbetet fortsatte under 2016 i enlighet med de så kallade Hagadeklarationerna I och II från 2009 respektive 2013. Samarbetet syftar till att stärka de nordiska ländernas förmåga att motstå och hantera allvarliga olyckor och kriser som kan drabba ett eller flera länder i Norden.

På ministermötet i Helsingfors i september 2016 noterades den förändrade säkerhetssituationen i regionen och utmaningar såsom extrema väderförhållanden till följd av klimatförändringar, cyberhot, terrorism och hälsohot. På mötet betonades att dessa utmaningar bäst kan bemötas genom stark resiliens i syfte att främja bättre krisberedskap vilket i sin tur förutsätter ett effektivt informationsutbyte mellan de nordiska länderna. Dessutom uppmärksammades gemensamma nordiska forsknings-samarbeten inom området.

Vidare angavs att nordiska insatsförmågor som ska kunna verka under kalla väderförhållanden fortsatt kommer att utvecklas i samråd mellan de nordiska beredskapsmyndigheterna och i samarbete med Europeiska kommissionen. På grund av nya globala hälsohot undersöks även möjligheter för nordiskt samarbete mellan räddnings-/beredskaps- och hälsovårdsmyndigheter i samband med utvecklingen av EU:s förmåga på området.

5.1 Finland

Samarbetet mellan Sverige och Finland är mycket nära och omfattar bl.a. EU- och FN-frågor, nordisk och nordisk-baltisk samverkan, näringslivets integration samt fördjupat samarbete i säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Det fördjupade försvarssamarbetet mellan Sverige och Finland tog under 2016 betydande steg framåt och besöksutbytet har varit fortsatt omfattande på alla nivåer under året.

Den 19 juni var statsministern inbjuden av president Niinistö att som första utländska regeringschef tala vid de s.k. Gullrandasamtalen på presidentens sommarresidens. Statsministern höll ett säkerhetspolitiskt linjetal på temat säkerheten i Östersjön och Nordeuropa. Överläggningar hölls såväl med presidenten som med statsminister Juha Sipilä. Samtalen kretsade kring fördjupat svensk-finskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete, säkerhetsläget i vårt närområde, den brittiska folkomröstningen om EU samt migrationskrisen.

Regeringen har fortsatt att stödja finsk-svenska projekt, bland annat Stiftelsen Finlands kulturinstitut i Sverige samt projektet "Svenska nu" i Finland, som syftar till att stärka svenskundervisningen i finskspråkiga skolor. Renovering av det svensk-finländska kulturcentret Hanaholmen har fortsatt under året med sikte på att bli klart till Finlands 100-årsjubileum 2017.

5.2 Norge

Få länder står varandra så nära som Norge och Sverige. Norge är vid sidan av Tyskland Sveriges viktigaste handelspartner och den ökande gränshandeln uppgick under 2016 till ca 18 miljarder svenska kronor.

Även om Norge är medlem i Nato och har valt en annan väg än Sverige i Europapolitiken råder samsyn i flertalet utrikespolitiska frågor. Samarbetet är omfattande och besöksutbytet på regerings-, riksdags- och myndighetsnivå tätt.

Utrikesministrarna träffades i Stockholm den 29 mars och diskuterade migration, Ryssland och Mellanöstern. EU- och handelsminister Ann Linde mötte EU-/EES-minister Aspaker i augusti i Stockholm och hade vid sitt besök i september i Norge överläggningar med den norska näringsministern för att tala om handel, brexit och EU-frågor. Flera norska tjänstemannadelegationer besökte Sverige under våren 2016 för att få bättre kunskap om vilka strategier Sverige har för att hjälpa nyanlända in på arbetsmarknaden.

5.3 Danmark

Relationerna med Danmark är mycket goda och under 2016 skedde ett tätt besöksutbyte på regerings-, riksdags- och myndighetsnivå. Den 14 januari undertecknade försvarsministrarna ett samförståndsavtal om fördjupat bilateralt samarbete för att öka den operativa effekten inom maritima insatser och flyginsatser i fredstid. Svenska och danska myndigheter har haft täta kontakter under året med anledning av svenska id- och gränskontroller i Öresundsregionen, som förlängdes under 2016.

Situationen för pendlarna i regionen har gradvis kunnat förbättras genom åtgärder i tågtrafiken. Efter den danska regeringsombildningen i slutet av november besökte den nytilträdde danske utrikesministern Anders Samuelsen Stockholm den 15 december för bilaterala överläggningar med utrikesminister Margot Wallström och EU- och handelsminister Ann Linde. Vid besöket diskuterades bilateralt samarbete, säkerhetsläget i Östersjön, EU:s framtidsfrågor, transatlantiska relationer och Syrien.

5.4 Island

Förbindelserna mellan Sverige och Island är mycket goda. Det politiska livet på Island har under året präglats av turbulens. Statsminister Sigmundur Davið Gunnlaugsson tvingades avgå i april, vilket följdes av nyval 29 oktober. En ny trepartiregering tillträdde den 11 januari 2017 under statsminister Bjarni Benediktsson.

Presidentval hölls den 25 juni 2016 med Guðni Th. Jóhannesson som segrare.

Den 20 maj anordnades ett möte i den svensk-isländska bilaterala arbetsgruppen mellan ländernas utrikesdepartement. På dagordningen stod bilateralt samarbete, nordiska frågor och aktuell utrikes- och säkerhetspolitik. Civilminister Ardalan Shekarabi deltog den 17–18 augusti på det nordiska kommunministermötet i Reykjavik.

Regeringen har med nordiska medel fortsatt att lämna stöd till verksamheten i Nordens Hus i Reykjavik.

Ett uppmärksammat och välbesökt seminarium om svensk arkitektur och trämodulhus som Sveriges ambassad arrangerade i november 2015 följdes i april 2016 upp med en delegationsresa med besök hos sju byggföretag från Åre till Malmö.

5.5 De självstyrande områdena

Färöarna

I oktober 2016 ansökte Färöarna om att bli fullvärdig medlem i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Frågan diskuterades av de nordiska samarbets- och statsministrarna under sessionsveckan i Köpenhamn i november men ansökan beviljades inte med hänvisning bl.a. till att det skulle stå i strid med den danska grundlagen och att frågan i första hand behövde lösas ut mellan Danmark och Färöarna. Statsminister Løkke

Rasmussen underströk den danska regeringens stöd för de självstyrande områdenas önskan om en stärkt roll i det nordiska samarbetet så långt det är politiskt och juridiskt möjligt. Skr. 2016/17:90

Grönland

Under året har inga bilaterala besök eller möten ägt rum utöver ambassadens i Köpenhamn löpande arbete.

Åland

Den språkliga gemenskapen, handeln, den geografiska närheten och de goda transportförbindelserna innebär att kontakterna mellan Åland och Sverige är mycket omfattande. Detta återspeglas i ett stort kulturellt utbyte och löpande samarbete på politisk nivå. Den 27–28 september hölls, som tidigare nämnts, ett informellt nordiskt statsministermöte på Åland.

5.6 Öresundssamarbetet

Under 2015 uppgick antalet personer som dagligen pendlar mellan Sverige och Danmark till drygt 15 000 personer. En uppdaterad rapport över 2016 väntas komma under våren 2017.

Många aktörer arbetar på båda sidor om gränsen för att främja gränspendling och bidra med information. *Greater Copenhagen & Skåne Committee*, som omfattar regioner och kommuner på båda sidor av Öresund, arbetar aktivt med att kartlägga och lösa gränshinder i regionen.

De gränskontroller som infördes under slutet av 2015 förlängdes under 2016 i enlighet med Europeiska unionens råds rekommendation. Sverige förlängde även sina id-kontroller. Antalet pendlare har till följd av detta minskat och resetiderna över Öresund förlängts. Samtidigt har situationen för pendlarna i regionen gradvis kunnat förbättras genom åtgärder i tågtrafiken och det är regeringens övertygelse att ytterligare förbättringar kommer att kunna genomföras under 2017 för det fall att behovet av kontrollerna kvarstår. Nordiska ministerrådets generalsekreterare har gett Øresundsinstitutet i uppdrag att bevaka situationen och samarbetsministrarna hålls löpande uppdaterade om utvecklingen.

5.7 Nordområdessamarbetet

Nordiska ministerrådet planerar att under 2017 ta fram ett nytt förslag till arktiskt samarbetsprogram för 2018–2021. Innevarande program har prioriterat befolkning, hållbar utveckling, miljö, natur och klimat samt utbildning och kompetensutveckling. Ett möte på tjänstemannanivå genomförs årligen mellan sekretariaten och ordförandeskapen i de fyra regionala organisationerna Arktiska rådet, Barentsrådet, Nordiska ministerrådet och Östersjöstaternas råd. Syftet med mötet är att dela med sig av erfarenheter och diskutera olika insatser. Det senaste mötet hölls i

Stockholm i november 2016. Bland annat diskuterades åtgärder för bättre samordning och undvikande av dubbelarbete.

Ryssland innehar ordförandeskapet i Barentsrådet för perioden 2015–2017. Under 2016 bedrevs viss verksamhet inom arbetsgrupperna och ordförandeskapet anordnade ett högnivåmöte om kultursamarbete. USA innehade ordförandeskap i Arktiska rådet 2016 och kommer att överlämna ordförandeskapet till Finland 2017–2019. Under året har Sverige tagit initiativ till klimatprojekt inom Arktiska rådet och Norrbottens län har tagit fram en politisk plattform för Arktis samt fördjupat sitt samarbete med Nordnorge.

År 2017 kommer Sverige att gå in i en intensiv period av förberedelse och genomförande av ordförandeskap i Östersjöstaternas råd efter Island (juli 2017–juni 2018), Barentsrådet (oktober 2017–oktober 2019) samt för Nordiska ministerrådet 2018.

6 Förberedelser inför ordförandeskap 2018

År 2018 tar Sverige alltså över ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Samtidigt har Sverige samordningsansvar för de utrikes- och säkerhetspolitiska formaten N5 och NB8.

I november 2016 fick ambassadör Anders Ljunggren i uppdrag att sammanställa ett utkast till svenskt ordförandeskapsprogram. Programmet ska bygga vidare på tidigare ordförandeskap samtidigt som det bör ha ett framåtblickande perspektiv. Processen med att kartlägga prioriteringar inom hela Regeringskansliet samt formulera dessa till ett koncist och sammanhängande program pågår i skrivande stund. Den slutgiltiga versionen av programmet ska presenteras av statsministern på sessionsveckan i Helsingfors i november 2017.

Ordförandelandet i Nordiska ministerrådet disponerar även över en särskild budget på 45 miljoner danska kronor fördelat på tre år i syfte att profilera sitt ordförandeskap. För Sveriges del innebär detta 15 miljoner danska kronor per år under 2018–2020. Ett flertal projektförslag har kommit in från olika departement och i nuläget pågår en process där de mest relevanta projekten identifieras och konkretiseras. Projekten ska sedan presenteras för övriga medlemsstater under våren.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Wikström, Eriksson, Linde, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Linde

Regeringen beslutar skrivelse Nordiskt samarbete 2016